

It is estimated that the total number of modified classes includes 2000 new entries, 3000 corrected entries and 700 cancelled entries. New classes are provided with their description, scope notes, application notes, examples of combination and references. The description of corrected classes has been extended / clarified, scope notes and application notes have been amended, new examples of combination and references have been presented.

The content of cancelled classes has been replaced to other entries and some classes have been cancelled as spare or unnecessary ones.

Through regular introduction of extensions and corrections to the UDC tables one can ensure their updating and improvement according to world changes, events and phenomena. They all are displayed in the UDC system respectively.

Scientific editing of Ukrainian UDC version, introduction of acceptable, well-established and standard concepts and terminology harmonization provide an opportunity for system improvement with a view to meeting UDC users' information retrieval needs.

Keywords: Universal Decimal Classification; UDC; extensions and corrections; UDC Consortium; new classes; corrected classes; cancelled classes; Alphabetic Subject Index

References

1. *Neformalna ta informalna osvita: navishcho vony nam potrebni.* (2020). Osvitnia polityka, [online]. Available at: <http://education-ua.org/ru/articles/872-neformalna-ta-informalna-osvita-navishcho-voni-nam-potribni>.
2. *Universalna desiatkova klasyfikatsiya.* (2020). Derzhavna naukova ustanova "Knyzhkova palata Ukrayiny imeni Ivana Fedorova", [online]. Available at: http://ukrbook.net/UDC/UDC_1.html.
3. Kharytonenko K. (2009). Osoblyvosti stvorennia Alfavitno-predmetnoho pokazhchyka do druhoho ukraynomovnoho vydannia UDK. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 4, pp. 8—10.
4. *Extensions and corrections.* (2020). UDC Consortium, [online]. Available at: <http://udcc.org/index.php/site/page?view=ec>.
5. Revised UDC Tables. (2014—2015). *Extensions and Corrections to the UDC*, 36—37, pp. 1—229.

Надійшла до редакції 23 грудня 2020 року

З АРХІВУ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

УДК 327(477)(091)"1945/1947"(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.12(293).38-43

Лариса Дояр,

кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник
Державного архіву друку Книжкової палати України,
e-mail: arkhiv@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

Зовнішньополітичні орієнтири повоєнної УРСР (1945—1947)

Статтю присвячено важливому періодові вітчизняної історії, а саме першим повоєнним рокам (1945—1947). порушено проблему становлення зовнішньополітичного сегмента в житті Української Радянської Соціалістичної Республіки в окреслений період. На підставі аналізу тогочасних подій авторка наводить перелік визначальних для тогочасної України напрямів зовнішньополітичної діяльності СРСР та УРСР. Серед останніх виокремлено такі: легітимізація нових західних кордонів України через підписання радянсько-чехословацького (29.06.1945), радянсько-польського (16.08.1945) та радянсько-румунського (10.02.1947) договорів; становлення двосторонніх стосунків УРСР з іншими країнами світу; участь України в міжнародній гуманітарній співпраці, зокрема отримання допомоги з боку Адміністрації допомоги й відбудови Об'єднаних Націй; введення України в орбіту новітнього слов'янського руху, а по суті, актуалізованого за повоєнних часів слов'янофільства, батьківщиною та ідейним натхненником якого наша країна, власне, й була від середини XIX ст.; викривальна щодо бандерівського руху зовнішньополітична діяльність УРСР, скерована на його міжнародну дискредитацію та остаточне викриття зрадницької сутності в очах українського народу. Стаття ґрунтується на матеріалах Книжкової палати України. Авторка репрезентує маловідомий український радянський громадсько-політичний журнал "Сучасне і майбутнє".

Ключові слова: зовнішня політика; перші повоєнні роки; Народний комісаріат (Міністерство) закордонних справ УРСР; міждержавні стосунки УРСР; слов'янський рух; ідеологи національного рабства України

Постановка проблеми. Друга світова війна (1939—1945) внесла суттєві корективи в життя найбільшої держави світу. До цього Радянський Союз як федерація республік становив єдиний суб'єкт міжнародного права. З утворенням Народного комісаріату закордонних справ УРСР та входженням радянської України до складу Організації Об'єднаних Націй (ООН) на правах держави-засновниці 1945 р. ця одноосібна суб'єктність пішла в небуття. Відтоді, хоч і формально, але республіка розпочала випрацювати власні зовнішньополітичні орієнтири, формувати національну школу

міжнародної дипломатії, навчати випускників українських шкіл на факультеті міжнародних відносин. Ясна річ, що безмежна партійна монополія, продукована з центру, зберігала недоторканність, тож здійснювала тотальний контроль, а відповідно, й визначала напрями зовнішньої політики всіх республіканських відомств із закордонних справ. Водночас наявність останніх (із власними спорудами, майном, чималим штатним розписом тощо) сприяла принаймні теоретичному розквіту міжнародно-політичної думки в тогочасній УРСР. Навіть більше, до цієї справи

охоче залучилися вітчизняні науковці, працівники освітньої галузі, діячі української літератури та мистецтва. Спільними зусиллями значної кількості небайдужих людей вже в перші роки після закінчення Великої Вітчизняної, а згодом Другої світової воєн у радянській Україні розвивалися як загальносоюзні, так і республіканські напрями зовнішньополітичної діяльності. Про це, зокрема, свідчить щомісячний громадсько-політичний журнал "Сучасне і майбутнє", що впродовж 1945—1947 рр. виходив за редактування завідувача кафедри історії міжнародних відносин і зовнішньої політики факультету міжнародних відносин Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка Олександра Карповича Касименка (1905—1971). Часопис виходив під орудою Спілки радянських письменників України у повоєнній столиці УРСР (адреса редакції: Київ, вул. Карла Лібкнехта, 1), розповсюджувався через індивідуальну річну передплату та продавався в кіосках "Союздруку" за ціною 3 крб за примірник. Слід зазначити, що наукова та суспільно-політична значущість постаті О. Касименка настільки вагома (директор Інституту історії АН УРСР (1947—1964), представник делегації УРСР на Паризькій мирній конференції 1946 р., фундатор української школи міжнародних відносин, наставник дипломатичних місій УРСР тощо), що редактоване ним видання потребує ґрунтовного вивчення. Водночас сучасному загалові дослідників щомісячник "Сучасне і майбутнє" маловідомий. В узагальнювальному огляді періодики УРСР 1950—1953 рр. його згадує лише науковий співробітник Книжкової палати України І. Рогольова [17, с. 35—39].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

Проблеми зовнішньої політики України в її історичній ретроспективі вивчали чимало науковців. Варті уваги фундаментальна праця "Нариси з історії дипломатії України" за редакцією академіка В. Смолія [13], авторський підручник Л. Чекаленка "Зовнішня політика України" [20], колективний навчальний посібник "Міжнародні відносини України: історія і сучасність" [5]. Науковці розглядають різноманітні аспекти порушеної проблеми, проте ця тематика, на наш погляд, потребує розширення розвідницької джерельної бази.

Метою статті є проведення контент-аналізу повоєнних випусків журналу "Сучасне і майбутнє", котрі редагував О. Касименко, з метою поглиблення досліджень зовнішньополітичних характеристик тогочасної України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Серед визначальних напрямів зовнішньої політики СРСР перших повоєнних років було чимало таких, що безпосередньо торкалися інтересів України. Спираючись на опрацьовані джерела, авторка виокремила кілька векторів. По-перше, це легітимація державних кордонів УРСР через підписання договорів із сусідніми країнами (Чехословаччина, Польща, Румунія). По-друге, налагодження двосторонніх зв'язків між УРСР та країнами світу. По-третє, розвиток різноформатної співпраці з міжнародними організаціями, фондами та іншими відповідними структурами (щодо

перших повоєнних років йшлося про її реалізацію в гуманітарній сфері. Так, до 1947 р. УРСР отримувала допомогу від Адміністрації допомоги й відбудови Об'єднаних Націй (ЮНППА)). По-четверте, за повоєнної доби було реанімовано ідеї Кирило-Мефодіївського товариства (1846—1847) про всеслов'янську єдність, інакше кажучи, сталося відродження принципів панславізму, особливо поширених за доби масової бездержавності слов'янських народів у XIX ст. і популяризованих у роки Другої світової війни як рушійної сили Великої Перемоги над теорією та практикою пангерманізму й світового панування арійської нації. У роки війни гасло "Гей, слов'яни!", попри його романтичну сентиментальність, мало практичне бойовище значення на фронтах, у партизанській боротьбі у ворожому тилу, європейському русі Опору тощо. Переможцем коричневої чуми було визнано світове слов'янство, тож його згуртування в повоєнні роки стало новим трендом тогочасного міжнародного життя. По-п'яте, важливим напрямом зовнішньополітичної діяльності СРСР загалом та УРСР зокрема стала міжнародна дискредитація українського націоналізму — в умовах "війни після війни", розв'язаної ОУН-УПА проти відновлення радянської влади на західноукраїнських землях. Викривальна щодо українського національно-визвольного руху політика рикошетом вдарила по українофільству загалом. Якщо у воєнний період засновник національної концепції історії України, радянський академік М. Грушевський залишався поважною науковою фігурою, про що свідчать евакуаційні праці АН УРСР, то 1947 р. всеукраїнський щомісячник "Сучасне і майбутнє" назвав його "прислужником розбійницького німецького імперіалізму" [7, с. 14—18], а республіканський журнал сатири й гумору "Перець" умістив карикатуру "Єдиний потік скоропадських фігур", де вчений, тримаючи в руці "Історію України-Руси", разом зі Скоропадським, Петлюрою, Бандерою та іншими діячами визвольного руху котяться згори в небуття світової історії [8, с. 8].

Слід зазначити, що після закінчення Великої Вітчизняної війни (Друга світова все ще тривала) радянська Україна здобула нові, міжнародно визнані державні кордони, що й дотепер окреслюють її межі. За умовами договорів із Чехословаччиною від 29 червня 1945 р. та Польщею від 16 серпня 1945 р. УРСР на законних підставах приєднала до себе Закарпаття та Східну Галичину. Фактично було легітимізовано возз'єднання Західної України з УРСР, здійснене сталінським режимом у вересні 1939 р. Згодом договір із Румунією від 10 лютого 1947 р. підтвердив законність входження до складу УРСР і Північної Буковини, що відбулося в серпні 1940 р. Цікаво, що територіальні прирощення України стали можливими завдяки низці поступок між сусідніми державами. Через співпрацю з Гітлером найбільше довелося поступитись Угорщині, що віддала частину земель Чехословаччині, котра, зі свого боку, повернула Закарпаття Україні. Зіткнення інтересів відбулося й між самими сателітами Третього рейху. Зокрема, соратниця Гітлера Румунія відтяла в Угорщини Північну Трансильванію

й після цього, як то кажуть, з легким серцем визнала за УРСР територію Північної Буковини, Хотинського та Ізмаїльського повітів. Отже, територіальні зміни, що відбулися в УРСР упродовж 1945—1947 рр., стали результатом складної діяльності зовнішньополітичних відомств тогочасних СРСР та УРСР. Персоналізуючи цей процес, варто згадати наркома (від 1946 р. міністра) закордонних справ УРСР Дмитра Захаровича Мануїльського (1883—1959) та заступника голови Ради народних комісарів (від 1946 р. — Ради міністрів) УРСР Анатолія Максимовича Барановського (1906—1988). Зусиллями цих історичних діячів і кількох висококваліфікованих українських фахівців рівня О. Касименка, про якого йшлося вище, Україна замала кордони, що й дотепер ідентифікуються як державні та захищаються міжнародною спільнотою під егідою ООН й інших міждержавних платформ і форматів.

Не слід вважати, що процес світового визнання УРСР був швидким і безпроблемним: у статті "Підступна гра проти справедливих прав України" [9, с. 28—31] дописувач часопису "Сучасне і майбутнє" П. Каленіченко розповідав, як країни Заходу чинили спротив обранню України до Ради безпеки ООН 1947 р.: "Серед рішень, прийнятих на другій сесії Генеральної асамблеї, було багато таких, які вражали український народ своєю несправедливістю, які викликали у нього почуття законного обурення. Особливо глибоко схвилювала і вкрай обурила всю нашу громадськість одна подія, яка має безпосереднє відношення до УРСР. Мова йде про вибори України в Раду безпеки" [9, с. 28]. Річ у тім, що наприкінці 1947 р. мало відбулися переобрання непостійних членів Радбезу ООН. Австралію мала замінити Канада, Бразилію — Аргентина, а Польщу — Україна. Так-от, якщо вибори Канади й Аргентини пройшли без будь-яких інцидентів, то коли черга дійшла до України, розпочалося неймовірне. Загалом, відбулося 11 (!) турів голосування, однак ані Україна, ані Індія не могли зібрати необхідних двох третин голосів. Проти України голосували США, Велика Британія та країни, що оберталися в колі їхніх інтересів. Англійський кореспондент К. Гордон прокоментував мотив такої поведінки: "Сполучені Штати Америки і З'єднане Королівство виступають проти кандидатури України на тій підставі, що вона є невід'ємною частиною Радянського Союзу" [9, с. 30]. Очевидна нещирість позиції полягала в тому, що відкидаючи Україну як частину СРСР, їй протиставляли домініон британської корони Індію, англійську колонію із занадто довгим історичним шлейфом, щоб, здобувши 15 серпня 1947 р. незалежність, відразу перетворитися на самостійну державу. Отже, подвійні стандарти буквально впадали в очі: Україні не можна, бо вона залежна від СРСР, а все ще залежній від Британії Індії (остання позбавилася статусу домініону британської корони лише 26 січня 1950 р.) — можна! Бразильське видання "О Жорнал" зазначало, що "Україна в Раді безпеки буде новим джерелом смуту" [9, с. 31]. "Негідна політична гра проти нашої республіки глибоко обурює не тільки

кожного чесного українця, а й усіх демократично настроєних людей світу", — зауважував П. Каленіченко [9, с. 31].

Одночасно з облаштуванням нових західних кордонів УРСР розпочала суб'єктно фігурувати на міжнародній арені. Впродовж 1947 р. журнал "Сучасне і майбутнє" із захопленням писав про двосторонні відносини нашої республіки з Угорщиною [12, с. 31—35] та Югославією [11, с. 32—36]. Міцні зв'язки України та Югославії закріплювалися спільними позиціями в ООН. Дописувач Г. Назаренко зазначав, що 40-мільйонний народ радянської України захищає законні права народів Югославії на міжнародній арені, зокрема в жовтні 1947 р. на Генеральній асамблеї ООН делегат УРСР Д. Мануїльський "відстоював інтереси братньої Югославії, викриваючи загарбницькі плани грецьких фашистів" [11, с. 36]. Щодо відносин з Угорщиною, то їх поліпшення розпочалося з налагодження зв'язків у сфері культури [12, с. 35].

У перші повоєнні роки УРСР позиціонувалася як республіка, котрій німецько-фашистські окупанти "завдали такої колосальної шкоди, як ні одній європейській країні" [15, с. 5]. Розповідаючи про німецькі монополії на її теренах в період окупації, Д. Гак зазначав, що "на Україні було що ділити й грабувати", адже в міжвоєнний період вона перетворилася на республіку з високорозвиненою індустрією [4, с. 26]. Як тільки-но німці окупували Ворошиловград 1942 р., туди відразу приїхав колишній власник Луганського паровозобудівного заводу Г. Гартман, та повернути своє майно йому не вдалося, бо представники магната А. Круппа надали документи про попередній продаж заводу фірми цього німецького промисловця [4, с. 26—27]. За українські потужності з А. Круппом змагався сам Г. Герінг, що мав власний концерт і прагнув збагатитися завдяки підприємствам нашої країни. Київський верстатобудівний завод ім. Горького поділили між собою три німецькі фірми, а саме: "Отто", "Юліус", "Люфтпарк". Для експлуатації Донбасу загарбники створили гірничо-металургійну компанію "Схід", а металургійними підприємствами Придніпров'я опікувалася німецька акціонерна компанія "Дніпросталь". Задля викачування харчів з України німці створили Центральне торгове товариство, що діяло монополюю. Аналогічно вчиняли товариства "Австрія-Равліні", "Ролланд", "Бекреге і Реннер", що монополізували тютюнове виробництво й торгівлю цигарками [4, с. 27].

Безпрецедентне пограбування активів УРСР під час війни потребувало адекватної реакції після її закінчення, тож журнал "Сучасне і майбутнє" розповів про діяльність робочої місії ЮНРПА в Україні [6, с. 8—12]. Адміністрація допомоги й відбудови Об'єднаних Націй функціонувала від листопада 1943 до червня 1947 р. і надала суттєву підтримку окремим країнам. Наприклад, Італія, що воювала на боці Гітлера, лише за рік отримала допомогу на загальну суму 420,7 млн дол., а профашистська Греція — на 350,5 млн дол. Україні ж з барського плеча перепало лише 188 млн дол. за чотири роки діяльності ЮНРПА [6, с. 8]. Організація постачала УРСР медичне устат-

кування, сільськогосподарські машини, промислові виробни, за які український народ також був вдячний, однак, враховуючи масштаби руйнувань і жертв, цю допомогу важко визнати рівноцінною. Як тут не згадати горезвісний союзницький ленд-ліз, за відсотками якого Радянський Союз розплачувався аж до 1970-х рр. — ось такою широкою була допомога коаліціантів у боротьбі з гітлеризмом. Щодо інших негативних аспектів діяльності ЮНРРА в Україні, то про них зауважувала польська письменниця В. Василевська, проаналізувавши нотатки її представника Фішера, який просидів увесь час у Києві, проте нафантазував цілу купу власних вражень від подорожей Україною [2, с. 8—12].

Зовнішньополітичним трендом перших повоєнних років стало поширення ідей всеслов'янського братерства. Україна, що від часів Тараса Шевченка плекала надію на спільне життя у злагоді з усіма слов'янськими народами, була в захваті. Слов'янський конгрес у Белграді відвідав український радянський поет М. Рильський [16, с. 27—33], який у своїх нотатках наголосив, що "дружба слов'ян була одною з основних передумов перемоги над фашистською Німеччиною та її сателітами — ця дружба лежить в основі того величного явища, яке ми зємо новий слов'янський рух" [16, с. 29]. Доповідачем на цьому масштабному заході був двічі Герой Радянського Союзу, один із керівників партизанського руху на окупованій гітлерівцями Україні С. Ковпак [10, с. 33—35]. У промові він зазначав: "Конгрес показав, що у великій справі встановлення тривалого миру і співдружби народів, їх тісного співробітництва можна цілком покласти на таку непереможну силу, спаяну ідеями найпоследовнішого демократизму, як єдність слов'янства" [10, с. 35].

Загалом, теоретики слов'янського руху уникали тверджень, що пережита війна була "війною слов'ян проти німців" [16, с. 31], водночас цю думку цілковито незавуальовано подавали на обговорення й читали не тільки між рядками. Більше того, на її підставі обґрунтовували територіальні зміни в Європі. Дописувач журналу "Сучасне і майбутнє" П. Павленко у статті "Каринтія — земля слов'янська" підтримав Меморандум Югославії, поданий Нараді заступників міністрів закордонних справ у Лондоні, про возз'єднання з Югославією півавстрійських Каринтії та частини Штирії [14, с. 13]. Незабаром, з урахуванням "самовідданої боротьби каринтських словенів і словенів прикордонних районів Штирії за національну незалежність упродовж багатьох століть і особливо проти німецько-фашистських загарбників" зі складу Австрії вийшли райони слов'янської Каринтії та частини Штирії — так було покарано Австрію, що "протягом усієї своєї історії виступала як форпост пангерманізму на південному сході Європи" [3, с. 9]. З аналогічним обґрунтуванням до складу Польщі увійшли східні території Німеччини з містами Данциг (сучасний Гданськ) і Бреслау (сучасний Вроцлав). Отже, фактично слов'янські держави, що зазнали найтяжчих втрат у роки Другої світової війни та зробили найбільший внесок у перемогу над нацизмом, у перші повоєнні

роки суттєво скоригували кордони європейських країн. Вище йшлося про територіальні зміни, що відбулися в Угорщині, Чехословаччині та Румунії.

Українським радянським теоретиком новітнього слов'янофільства став тогочасний віцепрезидент Академії наук УРСР Олександр Іванович Білецький (1884—1961). На сторінках часопису "Сучасне і майбутнє" він зазначав: "Верховоди "доларової дипломатії" й черчілли всіх видів і гатунків з ненавистю сприймають факт зміцнення державної самостійності слов'янських країн... Вони знову неситим оком позирають на цілісність слов'янських держав, мріючи перетворити їх у знаряддя своєї імперіалістичної політики. Їхні плани пройняті тлетворним духом Версаля (йдеться про Паризьку мирну конференцію 1919 р., на якій було підбито підсумки Першої світової війни. — *Л. Д.*), який виплевав гітлерівську Німеччину..." [1, с. 4]. Занурюючись в історію, О. Білецький наголошував, що жоден народ не зазнавав стільки лиха від німців, як слов'яни [1, с. 6]. Німецьку політику щодо слов'янства заплямував, за висловом академіка, й Тарас Шевченко. Так, у поемі, присвяченій Іванові Гусу (1845), він зазначав:

Отак німота запалила
Велику хату. І сім'ю,
Сім'ю слов'ян роз'єднила
І тихо, тихо упустила
Усобищ лютою змію... [1, с. 7].

Поширенню німецької колонізації на українських землях усіяко сприяла Російська імперія, адже царський уряд, зауважував О. Білецький, "далеко не безпідставно вважав німців твердиною свого трону" [1, с. 7]. Тож не даремно саме в Україні виникло Кирило-Мефодіївське товариство, що, прагнучи до національного визволення свого народу, сповідувало ідеї всеслов'янської федерації з центром у Києві. Однак у час, коли "жєвріла іскра слов'янського братерства", за визначенням академіка О. Білецького, "бухрливим полум'ям розгорталася "тевтонська лють" [1, с. 7]. Тевтономани, що відродили мумії своєї середньовічної могутності, спочатку посприяли появі ідей пангерманізму, а згодом обґрунтували людиноненависницькі плани фюрера з огидним гаслом "Німеччина понад усе". Переконані у величності своєї нації та наділяючи її історичною місією всесвітнього володарювання, теоретики пангерманізму й нацизму розглядали слов'ян як "гній, приготовлений для удобрення німецького поля" [1, с. 8]. Продукуючи такі позиції, український науковець відверто поділяв поширену в повоєнні роки думку, що нацизм був подоланий насамперед зусиллями слов'янських народів, а оскільки німецькому агресорові прийшов кінець, то настав і час "справедливої розплати": "...Радянський Союз, як і все слов'янство, дорогою ціною заплатив за перемогу над фашизмом — в багато разів більшою, ніж інші країни... нині прийшов час відібрати загарбані споконвічні слов'янські землі, остаточно визволивши поневолюваних слов'ян, зажадати відшкодувань та раз і назавжди ліквідувати віковичну загрозу навали німецьких загарбників, створивши умови, які перетворили б німецький народ у мирного й доброго сусіда" [1, с. 10].

Та найрезонанснішою зовнішньополітичною дією повоєнної України, у контексті сьогодення, було прагнення дискредитувати бандерівський рух. Останній, як зазначалося, був міцно пов'язаний із діями українського національно-культурного відродження XIX ст., подіями Першої світової війни (1914—1918), Української революції 1917 р. та боротьби за збереження української державності 1918—1921 рр. На цьому тлі М. Грушевський перетворився на "духовного батька українського буржуазного націоналізму" й відтоді потрактовувався як "найлютіший ворог українського народу" [7, с. 14]. Історика звинуватили у зв'язках зі шпигунською організацією "Спілка визволення України" (СВУ) та діяльності на користь кайзерівської Німеччини під час Першої світової війни. Аргументом у доведенні зради національним інтересам українського народу стали його авторські тексти, зокрема твердження, що "між Німеччиною і Україною немає жодних суперечностей. Навпаки, Україні для її повного розвитку доведеться звернутися до німецької інтелігентності й німецького капіталу, і вони обидва знайдуть у неї багатовинагороджуване поле діяльності" [7, с. 15]. Мусимо наголосити, що пронимецькі симпатії М. Грушевського було зреалізовано в лютому 1918 р., коли на його запрошення як голови Української Центральної Ради до України, вичавлюючи з неї більшовиків і попутно вбиваючи та грабуючи українське селянство, увійшли союзницькі війська Німеччини й Австро-Угорщини. Однак цей, куди показівіший аргумент тевтонофільства М. Грушевського українська радянська дипломатія воліла не помічати, адже 1924 р., коли політик зажадав повернутися в СРСР, його прийняли з дружніми обіймами, визнали провідним істориком більшовицької України й проголосили академіком АН УСРР.

У логіці міркувань про зрадницьку суть українських національно-визвольних змагань XIX—XX ст. І. Стебун у статті "Ідеологи національного рабства" констатував, що бандерівці й мельниківці — це "духовні діти антоновичів, грушевських, винниченків" [19, с. 15], а їхні повоєнні зв'язки з імперіалістичними державами цілковито дезавуюють їх як зрадників свого народу [19, с. 21]. Переконливе підтвердження цих зв'язків навів у статті "Про одну недипломатичну ноту" український письменник Ю. Смолич [18, с. 12—14]. Він зазначав, що 9 грудня 1947 р. державний секретар Сполучених Штатів Америки Дж. Маршалл прийняв офіційну ноту "від пана Бандери", який просив статусу "інсургентів з усіма правами і привілеями" та пропонував створити під егідою США "армію українських націоналістів" [18, с. 12—13]. Оскільки повоєнні стосунки нещодавніх союзників в антифашистській коаліції — СРСР, США, Великої Британії — були вкрай напруженими й балансували на межі нової світової війни, тепер уже ядерної, то С. Бандеру, який переховувався в американській зоні окупації й з ім'ям якого пов'язували боротьбу проти Червоної армії під час війни та трагічні події "війни після війни" у західних областях УРСР, було остаточно викрито й затавровано як зрадника українського народу.

Висновки. Всеукраїнський громадсько-політичний щомісячник "Сучасне і майбутнє" є доволі інформативним та вкрай контрверсійним щодо позицій сучасної історичної науки джерелом у дослідженні зовнішньополітичних орієнтирів УРСР повоєнних років. Отже, поважаючи засади наукової методології та дотримуючись принципів об'єктивності й всебічності, сучасні розвідники порушеної теми, на наш погляд, не повинні оминати опрацьованого авторкою часопису.

Список використаних літератури та джерел

1. Білецький О. Слов'янство і німецька проблема / О. Білецький // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 3. — С. 4—11.
2. Василевська В. Під тінню гіллястої клюкви / В. Василевська // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 2. — С. 8—12.
3. Вігура Д. До мирного договору з Австрією / Д. Вігура // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 4. — С. 8—12.
4. Гак Д. Німецькі монополії на Україні в період окупації / Д. Гак // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 3. — С. 26—29.
5. Дециньський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність : навчальний посібник / Л. Є. Дециньський, А. В. Панюк. — Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2001. — 424 с.
6. Дніпровський А. До закінчення роботи місії ЮНРРА на Україні / А. Дніпровський // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 6. — С. 8—12.
7. Дубко П. Грушевський — прислужник німецького розбійницького імперіалізму / П. Дубко // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 9. — С. 14—18.
8. Єдиний потік скоропадських фігур // Перець. — 1948. — № 1. — С. 8.
9. Каленіченко П. Підступна гра проти справедливих прав України / П. Каленіченко // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 10. — С. 28—31.
10. Ковпак С. Зустрічі під час Слов'янського конгресу / С. Ковпак // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 1. — С. 33—35.
11. Назаренко Г. Споконвічна дружба народів Югославії і України / Г. Назаренко // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 10. — С. 32—36.
12. Назаренко Г. Українсько-угорські культурні відносини (короткий огляд) / Г. Назаренко // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 12. — С. 31—35.
13. Нариси з історії дипломатії України / [Під ред. В. А. Смолія]. — Київ : Альтернативи, 2001. — 736 с.
14. Павленко П. Карінтія — земля слов'янська / П. Павленко // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 2. — С. 13—16.
15. Радянська Україна на шляхах мирного будівництва // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 7. — С. 5—8.
16. Рильський М. На Слов'янському конгресі в Белграді / М. Рильський // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 1. — С. 27—33.
17. Рогальова І. Аналітичний огляд журналів 1950—1953 рр., що зберігаються у Державному архіві друку Книжкової палати України / Ірина Рогальова // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 4. — С. 35—39.
18. Смолич Ю. Про одну недипломатичну ноту / Ю. Смолич // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 12. — С. 12—14.
19. Стебун І. Ідеологи національного рабства / І. Стебун // Сучасне і майбутнє. — 1947. — № 10. — С. 15—21.
20. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник / Л. Д. Чекаленко. — Київ : Либідь, 2006. — 710 с.

Foreign policy orientations post-war USSR (1945—1947)

The presented article is devoted to an important period of national history, its first postwar years (1945—1947). This paper raises the issue of the formation of the foreign policy segment in the life of the post-war Ukrainian Soviet Socialist Republic. Based on the analysis of the events of that time, the author gives a list of defining for the then Ukraine areas of foreign policy of the USSR and the USSR. Among the latter are the following: legitimization of the new western borders of Ukraine by signing the Soviet-Czechoslovak (June 29, 1945), Soviet-Polish (August 16, 1945) and Soviet-Romanian (February 10, 1947) agreements; formation of bilateral relations of the USSR with other countries of the world; Ukraine's participation in international humanitarian cooperation, in particular, its receipt of assistance from the United Nations Relief and Works Agency (UNRRA); the inclusion of Ukraine in the orbit of the newest Slavic movement, and in fact, actualized in the postwar period of Slavophilism, the homeland and ideological inspiration of which Ukraine, in fact, has been since the mid-nineteenth century; exposing the foreign policy activity of the Ukrainian SSR in relation to the Bandera movement, aimed at discrediting it internationally and finally exposing its treacherous nature in the eyes of the Ukrainian people. The presented article is written on the materials of the Book Chamber of Ukraine. The author presents the little-known and, in fact, unused Ukrainian Soviet socio-political magazine *Modern and Future*.

Keywords: foreign policy; first post-war years; People's Commissariat (Ministry) of Foreign Affairs of the Ukrainian SSR; interstate relations of the Ukrainian SSR; Slavic movement; ideologues of national slavery of Ukraine

References

1. Bilets'kyi O. (1947). Slov'yanstvo i nimets'ka problema. *Suchasne i maybutnye*, 3, pp. 4—11.
2. Vasylevs'ka V. (1947). Pid tinnyu hillyastoyi klyukvy. *Suchasne i maybutnye*, 2, pp. 8—12.
3. Vihura D. (1947). Do myrnogo dohovoru z Avstrieyu. *Suchasne i maybutnye*, 4, pp. 8—12.
4. Hak D. (1947). Nimets'ki monopolii na Ukrayini v period okupatsiyi. *Suchasne i maybutnye*, 3, pp. 26—29.
5. Deshchyns'kyi L. Ye. and Panyuk A. V. (2001). *Mizhnarodni vidnosyny Ukrayiny: istoriya i suchasnist': navchal'nyy posibnyk*. L'viv: Vyd-vo NU "L'vivs'ka politekhnik".
6. Dniprov's'kyi A. (1947). Do zakinchennya roboty misiyyi YUNRRA na Ukrayini. *Suchasne i maybutnye*, 6, pp. 8—12.
7. Dubko P. (1947). Hrushevs'kyi — prysluzhnyk nimets'koho rozbiynys'koho imperializmu. *Suchasne i maybutnye*, 9, pp. 14—18.
8. Yedynny potik skoropads'kykh fihur. (1948). *Perets'*, 1, p. 8.
9. Kalenichenko P. (1947). Pidstupna hra proty spravedylyvykh prav Ukrayiny. *Suchasne i maybutnye*, 10, pp. 28—31.
10. Kovpak S. (1947). Zustrichi pid chas Slov'yans'koho konhresu. *Suchasne i maybutnye*, 1, pp. 33—35.
11. Nazarenko H. (1947). Spokonvichna druzhba narodiv Yuhoslaviyi i Ukrayiny. *Suchasne i maybutnye*, 10, pp. 32—36.
12. Nazarenko H. (1947). Ukrayins'ko-uhors'ki kul'turni vidnosyny (korotky ohlyad). *Suchasne i maybutnye*, 12, pp. 31—35.
13. Smoliy V. A. [pid red.]. (2001). *Narysy z istoriyi dyplomatiyi Ukrayiny*. Kyiv: Al'ternatyvy.
14. Pavlenko P. (1947). Karintiya — zemlya slov'yans'ka. *Suchasne i maybutnye*, 2, pp. 13—16.
15. Radyans'ka Ukrayina na shlyakhakh myrnogo budivnytstva. (1947). *Suchasne i maybutnye*, 7, pp. 5—8.
16. Ryl's'kyi M. (1947). Na Slov'yans'komu konhresi v Belhradi. *Suchasne i maybutnye*, 1, pp. 27—33.
17. Rohal'ova I. (2014). Analitichnyy ohlyad zhurnaliv 1950—1953 rr., shcho zberihayut'sya u Derzhavnomu arkhivi druku Knyzhkovoyi palaty Ukrayiny. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*, 4, pp. 35—39.
18. Smolych Yu. (1947). Pro odnu nedyplomatychnu notu. *Suchasne i maybutnye*, 12, pp. 12—14.
19. Stebun I. (1947). Ideolohy natsional'noho rabstva. *Suchasne i maybutnye*, 10, pp. 15—21.
20. Chekalenko L. D. (2006). *Zovnishnya polityka Ukrayiny : pidruchnyk*. Kyiv: Lybid'.

Надійшла до редакції 29 жовтня 2020 року

УДК 016:050.48](477)''1962''(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.12(293).43-47

Ірина Рогальова,

науковий співробітник Державного архіву друку

Книжкової палати України

e-mail: arkhiv@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0680-9578>

Журнальні видання України 1962 року в контексті бібліографічних досліджень: аналітичний огляд

У статті висвітлено один із результатів наукової роботи Книжкової палати України 2020 р. за темою "Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2019—2020 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1950-х — 1960-х рр.". Здійснено багатоаспектний аналіз журналів 1962 р. видання з фонду Державного архіву друку.

Ключові слова: Книжкова палата України; Державний архів друку; періодичні та продовжувані видання; журнали; періодика 1962 р.; бібліографічна база даних

Мета статті: виявлення кількісного та тематичного складу журнального фонду 1962 року, що зберігається в Державному архіві друку Книжкової палати України.

Об'єкт дослідження: періодичні та продовжувані видання (журнали та збірники) 1962 р., що

зберігаються в Державному архіві друку Книжкової палати України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Засоби масової інформації завжди чинили значний вплив на громадську свідомість. У сучасному світі головну інформаційну функцію виконують інтернет і